

**SPOLEČNOSTI POLSKO – ČESKOSLOVENSKÉHO PŘÁTELSTVÍ
V KRAKOVĚ V MEZIVÁLEČNÉM OBDOBÍ**

JAROSLAV VACULÍK

The study is based on materials archived in the National archive in Cracow and deals with the establishment of the Polish – Czechoslovak Society of Friendship in Cracow in the period between WWI and WWII.

Key words: Cracow; Polish – Czechoslovak Societies; between WWI and WWII.

Snahy o zakládání spolků polsko-československého a československo-polského přátelství byly v meziválečném období velmi živé, a to nehledě na komplikované mezistátní politické vztahy. Spolky přátelství zakládali na obou stranách především příslušníci inteligence. Z dosavadní literatury nutno upozornit zejména na studie Mirosława Piwowarczyka a Romana Barona.¹

Tradičním centrem polsko-československého přátelství byla Poznaň, kde tamní organizace měla 500 členů, ve Varšavě jich bylo 120, v Katovicích 100, Bydhošti 60, Krakově 50, Lodži 30, Gdyni 20 a Toruni 20. Společným orgánem byl Stálý dohadovací výbor ve Varšavě v čele s Kazimierzem Kierskim. Činnost společností polsko-československého přátelství byla omezována po podepsání dohod o neagresi se SSSR v roce 1932 a Německem v roce 1934. Beckovo ministerstvo zahraničních věcí zahájilo protičeskoslovenskou kampaň a usilovalo o likvidaci společností přátelství. Hlavní spolky, zejména varšavský, však nepřestaly, i když v redukované podobě, ve své činnosti. Uskutečňovaly se společné sjezdy spisovatelů, novinářů či elektroinženýrů. Polské ministerstvo zahraničí se v roce 1937 kategoricky postavilo proti společnému sjezdu polsko-československých a československo-polských společností přátelství a pohrozilo, že českoslovenští delegáti nebudou do Polska vpuštěni. Teprve v červenci 1939 (sic!) ministr Beck vyslovil uspokojení, že společnosti přátelství existují a nabídl jim účast na českém vysílání katovického rozhlasu.²

Polsko-československá společnost (TPCZ) v Krakově vznikla 21. března 1932. Předsedou společnosti byl zvolen prof. Walery Goetel, který vytýčil její program: organizovat literární a hudební večery zasvěcené propagaci československé kultury, výstavy obrazů, plakátů a fotografií, vzájemnou výměnu mládeže a oboustrannou popularizaci znalostí o Polsku a ČSR.

Vedle Polsko-československé společnosti působilo v Krakově Akademické kolo přátel ČSR, které vzniklo již 26. 10. 1926. Na ustavující schůzi 13. března 1927 byl zvolen předsedou Władysław Grabowski, stanovy schválil Akademický senát Jagellonské univerzity 22. března 1927. Kolo spolupracovalo s Akademickým oddělením Slovanské společnosti. Při příležitosti 80. narozenin T. G. Masaryka uspořádalo v roce 1930 slavnostní večer. Vzhledem ke zjištěným nedo-

¹ PIWOWARCZYK, M.: Polish and Czech Cooperation Exemplified by the Polish-Czechoslovakian Club in Lviv in the period between 1926–1935. Czech-polish historical and pedagogical journal, 2010, č. 1, s. 17–31; BARON, R.: The Czechoslovak-Polish Club in Brno (1925–1939). Tamtéž, 2011, č. 1, s. 43–64. Srov. též VACULÍK, J.: Společnost polsko-československého přátelství v letech 1946–1951. Sborník prací Pedagogické fakulty MU, řada společenských věd, roč. 22, 2012, č. 1, s. 154–159.

² Archiwum Akt Nowych (AAN) Warszawa, f. 177, sign. 1.

statkům v hospodaření bylo kolo rozhodnutím rektora Jagellonské univerzity 3. března 1933 rozpuštěno a jeho agenda přešla částečně na Polsko-československou společnost a částečně na Akademické oddělení Slovanské společnosti.

V Polsko-československé společnosti pracovali v prvním období kromě předsedy prof. Wale-ry Goetela, předseda Akademického kola přátel ČSR a tajemník Společnosti absolvent slavistiky Fr. Blóński, místopředseda Společnosti profesor anglistiky dr. Roman Dyboski a pokladník dr. E. Stofl. Členy byli mj. arcibiskup krakovský Adam Stefan Sapieha, předseda Polské akademie věd (PAN) prof. K. Kostanecki, profesori Tadeusz Lehr-Splawiński, W. Semkowicz, W. Szafer, bývalý premiér prof. Nowak, bývalý prezident Krakova a senátor dr. Karol Rolte, spisovatelé K. Rostworowski, M. Rusinek a J. Rurek. Kolektivními členy byly tělovýchovná jednota Sokol a Odborový svaz polských spisovatelů. Společnost usilovala vytvořit s ČSR společný blok slovanských států proti německému nebezpečí. Byla proti vládní doktríně dvou nepřátel a obávala se především německého revanšismu. Měla být překonána vzájemná nechuť z událostí let 1919–1920, na Těšínsku mělo být zlepšeno postavení polské menšiny, která zde dosahovala údajně 180 tisíc příslušníků (podle sčítání 1930 bylo v ČSR 76 tisíc Poláků, z toho na Moravě a ve Slezsku 72 tisíc).

Napjaté politické vztahy mezi Polskem a ČSR bránily pořádání různých akcí. Při pokusu o cestu do Prahy a Bratislavy na sjezd Slovanské společnosti narazili polští účastníci na pasové obtíže, neboť polské úřady nebyly ochotny dát souhlas k výjezdu na tzv. politické akce. Nicméně do Krakova přijela delegace Československo-polské společnosti a Slovanské společnosti z Prahy. Polsko-československá společnost v Krakově vydala v roce 1933 knihu náměstka československého ministra zahraničních věcí Kamila Krofty *Zwięzle dzieje Czechosłowacji. Český pohled na události let 1919–1920 na Těšínsku* vedl k protestu slezského vojvody Michała Grażyńskiego.

K akcím Polsko-československé společnosti v Krakově patřily návštěvy rektora Univerzity Karlovy prof. Karla Domina, zakladatele chetitologie Bedřicha Hrozného, senátora Jana Kovalíka či ministra Kamila Krofty, literární a hudební večery, akademie na počest narozenin prezidenta T. G. Masaryka, státních svátků ČSR, oslavy obnovení samostatnosti Polska 11. listopadu i smuteční obřad k úmrtí maršála Józefa Piłsudského 14. března 1935. Společnost se obrátila na polské ministerstvo zahraničí s prosbou o poskytnutí diskrétní finanční pomoci bývalému polskému delegátovi ze Spiše, který se zúčastnil konference ve Versailles Wojciechowi Halczynowi.

V souvislosti s národnostním napětím mezi oběma státy byl v Košicích zatčen člen Společnosti Stanisław Kaszycki z Těšínska, který prováděl agitační činnost mezi Poláky a Slováky a byl podezřelý ze spolupráce s polskou špionáží. Recipročně Polsko vypovědělo řadu československých občanů a odebralo souhlas s distribucí některých československých novin. I když byl Kaszycki po dvou týdnech propuštěn, polské zahraniční ministerstvo odmítlo vydat v roce 1934 pasy polským fotbalistům do Prahy, kteří zde měli sehrát zápas v rámci kvalifikace na mistrovství světa v Itálii. V roce 1935 nebyla uspořádána ani tradiční akademie na počest vzniku ČSR. Polská strana se odmítla podílet na odhalování pomníku polským letcům Franciszku Żwirskovi a Stanisławu Wigurovi, kteří 11. září 1932 zahynuli při letecké katastrofě u Těrlicka v ČSR.

V roce 1935 člen Společnosti prof. Władysław Tadeusz Wislocki navrhl svolání polsko-československé konference s cílem normalizace vztahů, sblížení stanovisek a navázání politicko-vojenské spolupráce. Iniciativa vzešla od Polsko-československé společnosti v Krakově a Československo-polského klubu v Brně. Prof. Wislocki kritizoval „diplomacii jezdeckého dělostřelectva“ plk. Józefa Becka. Zároveň byl proti uzavření československo-sovětské smlouvy s tím, že je údajně zaměřena proti Polsku, na rozdíl od paktu o nenapadení mezi Polskem a Německem, který prý měl obranný charakter. Zdůraznil, že „polská menšina na Těšínsku není

hlavní příčinou, slouží jedině jako záminka k ofenzívě...připravuje se rozbití ČSR, odtržení zvláště Slovenska ve prospěch Polska a možná i Maďarska...kdyby Polsko, stát slovanský se toho zúčastnilo, učinilo by totéž, co Rusko učinilo s ním...lepší je, abychom měli v Evropě jeden stát slovanský (a to by bylo Polsko) než, že máme několik slovanských slabých států, které, jako ČSR nyní, slouží jakési Francii...Rusko má větší zájmy v Asii než v Evropě... s bolševiky Slovanstvo nemůže počítat“.³

Na návrh prof. Wisłockého na svolání polsko-československé konference z roku 1935 reagovali místopředsedové Československo-polské společnosti Jiří Horák, Marian Szykowski a Karel Krejčí. Ve svém dopise uváděli, že „také my bolestně sledujeme rostoucí propast mezi oběma národy tak blízce příbuznými. Uznáváme důležitost důvěrné schůzky a osobní porady přátel československo-polského sblížení, kteří by připravili manifestační projev a sjezd“.⁴

Na programu uvažované konference by měly být, dle československé strany:

- a) příčiny dnešního stavu československo-polských vztahů a jeho ohlas ve veřejném mínění;
- b) kulturní požadavky – uzavření kulturní konvence
- c) výzva k syndikátům československých a polských novinářů.

Odmítli pozvání těšínských Poláků a Čechů, jako místo konference navrhli Krakov a termín 12. listopad 1935.⁵

Předseda Československo-polského klubu v Brně prof. dr. Maxmilián Kolaja psal do Polska 1. října 1935: „jsou to odlišné kroky zahraniční politiky polské a československé, ale co my na to?“⁶ Další český přítel Polska Adolf Černý psal do Krakova 8. října 1935, že „současný fatální spor nevzešel ze společnosti – je výsledkem úmyslné politické agitace“.⁷

Vznik nacionalistických nálad v polské společnosti vedl k oslabení činnosti Společnosti. Mnoho členů opustilo její řady. Počátkem konce Společnosti bylo dělení ČSR v roce 1938 a zánikem ČSR 15. března 1939 ztratila důvod existence. K formálnímu ukončení činnosti došlo na poslední schůzi 2. května 1939, písemná akta byla předána 22. června 1939 do Archiwum Akt Dawnych v Krakově. Nicméně členové Společnosti společně s Výborem pomoci pro utečence pomáhali českým a slovenským uprchlíkům, kteří přes Krakov přechali do Francie, aby se zapojili do druhého československého zahraničního odboje. Poslední valné shromáždění uložilo pokračovat ve spolupráci s Čechy a Slováky jinými cestami a uskutečňovat sbírku na pomoc politickým utečencům, kteří se nacházeli v Krakově.⁸

Před rokem 1939 existovalo v Polsku celkem dvanáct klubů a výborů zabývajících se spoluprací s ČSR, mj. Akademickie kolo ve Varšavě, Towarzystwo Polsko-Czechoslowackie v Krakově, Akademickie Towarzystwo Krakov, Československý svépomocný spolek pro Bílsko, Akademickie kolo Poznaň, Referat czechoslowacki przy Towarzystwie studentów Akademii Górniczej v Krakově, Czechosłowackie biuro Informacyjne Łódź, Czechoslowacke biuro informacyjne Varšava a Biuro Lešno.⁹

³ Archiwum Narodowe Kraków (AN), f. TPCZ, k. 15, s. 1nn.

⁴ AN, f. TPCZ, k. 15, Sprawa konferencji.

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž, dopis M. Kolaji z 1. 10. 1935.

⁷ Tamtéž, dopis A. Černého z 8. 10. 1935.

⁸ AN, f. TPCZ, k. 2, zápis z 2. 5. 1939.

⁹ AN, f. TPCZ, k. 14, Sprawy stowarzyszeń.